

REGULISANJE KRIVIČNIH DJELA POČINJENIH IZ MRŽNJE U KRIVIČNOM ZAKONU FEDERACIJE BIH

Vladana Vasić

Sarajevski otvoreni centar

Bosna i Hercegovina

Sarajevo, juni, 2015.

ISSN 2303-6079

www.soc.ba

Sadržaj

1. UVOD	2
1.1. Krivična djela počinjena iz mržnje – pojam i obilježja	2
1.2. Međunarodni standardi u oblasti regulisanja krivičnih djela počinjenih iz mržnje	3
1.3. Krivična djela počinjena iz mržnje u zakonodavstvu Hrvatske, Srbije, Crne Gore i BiH	4
1.3.1. Kazneni zakon Republike Hrvatske	4
1.3.2. Krivični zakonik Republike Srbije	5
1.3.3. Krivični zakonik Republike Crne Gore	6
1.4. Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine	7
2. PRIJEDLOG AMANDMANA NA KRIVIČNI ZAKON FEDERACIJE BIH	10
2.1. Razlozi za predlaganje amandmana	10
2.2. Prijedlog amandmana	11
2.3. Finansijska i druga sredstva potrebna za sprovođenje izmjena i dopuna zakona i način na koji se mogu osigurati	17
2.4. Organi i organizacije konsultovani prilikom izrade prijedloga amandmana	17
3. DODATNE MJERE NEOPHODNE ZA PREVENCIJU I SANKCIONISANJE KRIVIČNIH DJELA POČINJENIH IZ MRŽNJE	18

 SARAJEVSKI
OTVORENI
CENTAR

 HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
BOSNA I
HERCEGOVINA

1. UVOD

1.1. Krivična djela počinjena iz mržnje – pojam i obilježja

Krivična djela počinjena iz mržnje su krivična djela motivisana netrpeljivošću, predrasudom ili mržnjom prema određenoj osobi ili grupama u društvu zbog nekih njihovih **stvarnih ili pretpostavljenih svojstava** (nacionalne, etničke, vjerske ili rasne pripadnosti, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, socijalnog ili zdravstvenog statusa, ili nekog drugog svojstva) **ili povezanosti s određenom društvenom grupom**.

Da bi jedno krivično djelo bilo smatrano krivičnim djelom počinjenim iz mržnje **potrebno je da se ispune dva elementa:**

- Da je to krivično djelo već propisano u krivičnom zakonu i
- Da je motiv izvršenja netrpeljivost, predrasuda ili mržnja počinitelja/ljice prema žrtvi ili društvenoj grupi kojoj on/ona pripada, ili s kojom je povezan/na.

Krivičnim djelima počinjenim iz mržnje, šalje se snažna poruka društvenoj grupi kojoj žrtva pripada i motivisana su netrpeljivošću, predrasudama ili stereotipnim predubjeđenjem počinitelja/ljice prema nekoj osobi ili grupi. Počinitelj/ljica ovakvo krivično djelo izvršava zbog onoga što žrtva ili žrtve i imovina predstavljaju, te ne mora imati nikakvih osjećaja prema pojedinačnoj žrtvi. Uz krivična djela počinjena iz mržnje često dolaze i vrijeđanja ili uvredljivi grafiti na mjestu izvršenja, što može biti pokazatelj motiva počinitelja/ljice. Prilikom **dokazivanja motiva** treba se uzeti u obzir i literatura koju počinitelj/ljica koristi, muzika koju sluša, internet stranice ili poruke i komentari na internetu koje ostavlja, odjeća, nakit ili tetovaže počinitelja/ljice koji mogu ukazivati na članstvo u ekstremističkim grupama ili podršku takvim grupama, te ranije ponašanje počinitelja/ljice prema žrtvi ili osobama iz društvene grupe kojoj pripada žrtva.

Krivičnim djelima počinjenim iz mržnje podrivaju se međusobni odnosi i ravnopravnost građana/nki, te **štete društvu u cjelini**. Ova krivična djela nastaju iz ubjeđenja, koja postoje u jednoj, uglavnom većinskoj društvenoj grupi, u opravdanost korištenja nasilja s ciljem zastrašivanja pripadnika i pripadnica druge društvene grupe. Neadekvatan odgovor iz državnih institucija, samo produbljuje ovo ubjeđenje počinitelja/ljice, a nerijetka reakcija na ovakva krivična djela, ali i uzrok njihovog počinjenja, jeste i pozivanje na mržnju, diskriminaciju i nasilje koje je prisutno u medijima, na internet portalima i društvenim mrežama. Krivična djela počinjena iz mržnje, te pozivanje na mržnju, diskriminaciju i nasilje koje ih prati, stvaraju privid privilegovanosti jedne društvene grupe, te produbljuje odnose nejednakosti i netolerancije u društvu, ugrožavajući pri tome sigurnost svih građana/nki.

Krivična djela počinjena iz mržnje u Bosni i Hercegovini obično su **usmjerena prema sljedećim grupama:**¹

- **Povratničkim zajednicama**, koje su izolirane i osjetljive. Krivičnim djelima počinjenim iz mržnje protiv ovih zajednica, šalje se snažna poruka netrpeljivosti i izaziva veliki strah, nesigurnost i napetost;
- **Vjerskim i sakralnim objektima**, kao što su: crkve, džamije i groblja, kao i privatna imovina povratnika ili članova manjinskih zajednica;
- **Seksualnim manjinama**; pripadnici/ce ovih grupa izuzetno su osjetljivi/ve na krivična djela počinjena iz mržnje, a napadi se često dešavaju i na javnim mjestima.
- **Romima**.

Kod krivičnih djela počinjenih iz mržnje, vrlo rijetko se ostaje na jednom počinjenom djelu, s obzirom na to da počinitelji/ljice ovih djela smatraju da imaju **moralno opravdanje za svoja djela**, jer ih čine u ime cijele zajednice, te najčešće dolazi do tendencije njihovog rasta, kao i do eskalacije jer počinitelji/ljice blažih oblika krivičnih djela koji nisu otkriveni/ne i zaustavljeni/ne obično nastavljaju s činjenjem težih krivičnih djela. Također, kod krivičnih djela počinjenih iz mržnje postoji tendencija činjenja takozvanog **začaranog kruga**, što znači da se članovi/nice zajednice, koji/je se osjećaju nesigurno i nezaštićeno od državnih organa osvećuju članovima/nicama zajednice koju krive za napade, što može dovesti do novih napada i stvoriti svojevrsni krug koji dovodi do društvenog kolapsa.

Da bi se na adekvatan način osudilo izazivanje mržnje i netrpeljivosti i kako bi se osiguralo da se krivična djela počinjena iz mržnje rješavaju na odgovarajući način, **potrebno je da se zločin iz mržnje kao takav definiše i prepozna u krivičnom zakonodavstvu**, te da se motivisanost predrasudama i mržnjom definiše kao otežavajuća okolnost počinjenja krivičnih djela. Izrečene kazne za procesuirana i dokazana krivična djela počinjena iz mržnje, trebale bi biti strožije zbog motiva i eventualnog utjecaja koji je krivično djelo imalo, ne samo na žrtvu, nego i na zajednicu, te bi se i u samim presudama trebalo navesti da je motiv doveo do izricanja strožije kazne.

U institucijama u Bosni i Hercegovini, **ne prikupljaju se podaci o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje**. Podaci o zločinima iz mržnje, prikupljaju se u pojedinim nevladinim organizacijama i međunarodnim organizacijama, poput Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE). Podaci ovih organizacija, ukazuju na to da problem postoji, ali ga organi vlasti ne prepoznaju i na njega ne reaguju.

1.2. Međunarodni standardi u oblasti regulisanja krivičnih djela počinjenih iz mržnje

Međunarodnim i regionalnim instrumentima, jasno su predviđene **obaveze Bosne i Hercegovine da reguliše i adekvatno sankcioniše krivična djela počinjena iz mržnje**, kao i mjere koje u tom pogledu treba preduzeti. Bosnu i Hercegovinu

¹ Razumijevanje kaznenih djela počinjenih iz mržnje: Priručnik za Bosnu i Hercegovinu http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2010122712342149cro.pdf

dodatno obavezuje i njeno članstvo u Ujedinjenim narodima (UN) i Vijeću Evrope da svoje zakonodavstvo, a posebno krivično zakonodavstvo uskladi s konvencijama, kao što su: Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD),² Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama,³ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima⁴ i Preporuke Vijeća ministara Vijeća Evrope o mjerama borbe protiv diskriminacije zasnovane na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu, s ciljem smanjenja govora mržnje i osiguranja prava na slobodu izražavanja, kao i borbu protiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje kroz svoje zakonodavstvo i praksu.

Također, države članice OSCE-a, što uključuje i Bosnu i Hercegovinu, preuzele su **obavezu da osiguraju da se u njihovom zakonodavstvu, na odgovarajući način regulišu krivična djela počinjena iz mržnje**,⁵ da se prikupljaju statistički podaci, provode detaljne istrage i procesuiraju krivična djela počinjena iz mržnje, te vrši obuka u vezi s ovom problematikom.

Kao članica Vijeća Evrope, Bosna i Hercegovina obavezna je i **da poštuje stavove Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu**, gdje su se očitovali o neadekvatnom regulisanju i procesuiranju zločina iz mržnje i zauzeli stav da države članice imaju obavezu da provedu adekvatnu istragu kod predrasudama motiviranih krivičnih djela.

S obzirom na to da Bosna i Hercegovina teži članstvu u Evropskoj uniji, za nju je, također, relevantna Okvirna odluka o suzbijanju svih formi rasizma i ksenofobije putem krivičnog prava,⁶ u kojoj je cilj uspostaviti jedinstveni pristup krivičnog zakonodavstva u slučaju krivičnih djela počinjenih iz mržnje, uključujući i otežavajuće okolnosti za motiv koji je zasnovan na predrasudama.

Potpisivanjem i ratifikovanjem većine gore navedenih dokumenata, Bosna i Hercegovina i njezini entiteti obavezali su se na adekvatnu regulaciju, efikasnu primjenu i procesuiranje krivičnih djela počinjenih iz mržnje u skladu s najvišim međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava kroz svoje zakonodavstvo i praksu.

1.3. Krivična djela počinjena iz mržnje u zakonodavstvu Hrvatske, Srbije, Crne Gore i BiH

1.3.1. Kazneni zakon Republike Hrvatske

U Republici Hrvatskoj, u prvobitnoj regulaciji krivičnih djela počinjenih iz mržnje u Kaznenom zakonu, predviđeno je da se zločinom iz mržnje smatra svako kazneno djelo iz Kaznenog zakona, počinjeno iz mržnje prema osobi zbog njezine rase, boje

² Bosna i Hercegovina je sukcesijom 1993. godine ratifikovala CERD, . Službeni list RBiH, br. 25/93.

³ Službeni list BiH, br. 5/99, 5/99. Međunarodni ugovori.

⁴ Službeni list RBiH, br. 25/93.

⁵ OSCE Ministerial Council, Decision No. 9/09, "Combating Hate Crimes", Athens, 1-2 December 2009. <http://www.osce.org/cio/40695?download=true>

⁶ COUNCIL FRAMEWORK DECISION 2008/913/JHA of 28 November 2008 on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008F0913&from=EN>

kože, spola, spolne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa ili drugih osobina.

Iako je motiv mržnje i ranije smatran otežavajućom okolnošću, ovakvom definicijom zločina iz mržnje, sudovi su dobili dodatnu obavezu da utvrde da li je mržnja bila motiv počinjenog krivičnog djela. Nakon što je u praksi utvrđeno da ni ovakva definicija zločina iz mržnje nije nužno dovela do strožijeg kažnjavanja krivičnih djela počinjenih iz mržnje, definicija zločina iz mržnje je promijenjena i prilagođena, te je u novom Kaznenom zakonu Republike Hrvatske, koji je donesen 21. oktobra 2011., a na snagu stupio 1. januara 2013. godine, u članu 87 *Značenje izraza u ovom zakonu*, u stavu 21 propisano da se zločinom iz mržnje smatra *kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe*, kao i da će se *takvo postupanje uzeti kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje*.⁷

U ovom zakonu je, također, predviđeno da se za neka krivična djela, ukoliko su počinjena iz mržnje, postupci pokreću po službenoj dužnosti.

Pored zločina iz mržnje, u Kaznenom zakonu Republike Hrvatske, u članu 325 *Javno poticanje na nasilje i mržnju*, poduzete su mjere za suzbijanje širenja svih oblika mržnje i netrpeljivosti na bilo kojem osnovu, te je propisano sljedeće:

(1) *Tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.*

(2) *Tko organizira ili vodi grupu od tri ili više osoba radi počinjenja djela iz stavka 1 ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*

(3) *Tko sudjeluje u udruženju iz stavka 2 ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.*

(4) *Kaznom iz stavka 1 ovoga članka kaznit će se tko javno odobrava, poriče ili znatno umanjuje kazneno djelo genocida, zločina agresije, zločina protiv čovječnosti ili ratnog zločina, usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine.*

(5) *Za pokušaj kaznenog djela iz stavka 1 i 4 ovoga članka počinitelj će se kazniti.*

1.3.2. Krivični zakonik Republike Srbije

U Krivičnom zakoniku Republike Srbije, u članu 54a *Posebna okolnost za odmeravanje kazne za krivično delo učinjeno iz mržnje* propisuje da će sud *ako je krivično delo učinjeno iz mržnje zbog pripadnosti rasi i veroispovesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica, tu okolnost*

⁷ Tekst Kaznenog zakona RH dostupan je na: <http://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (Narodne novine 125/11, 144/12)

ceniti kao otežavajuću okolnost, osim ako ona nije propisana kao obeležje krivičnog dela.⁸

U Krivičnom zakoniku Republike Srbije, također se predviđaju sankcije za poticanje mržnje, diskriminacije ili nasilja, a ide se i korak dalje, te se predviđaju sankcije i za kršenje ljudskih prava zajamčenih opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i međunarodnim ugovorima koje je Srbija ratifikovala, te za proganjanje organizacija ili pojedinaca/nki zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi. Tako je u članu 387 *Rasna i druga diskriminacija* određeno sljedeće:

- (1) *Ko na osnovu razlike u rasi, boji kože, verskoj pripadnosti, nacionalnosti, etničkom poreklu ili nekom drugom ličnom svojstvu krši osnovna ljudska prava i slobode zajamčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i ratifikovanim međunarodnim ugovorima od strane Srbije, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.*
- (2) *Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se ko vrši proganjanje organizacija ili pojedinaca zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi.*
- (3) *Ko širi ideje o superiornosti jedne rase nad drugom ili propagira rasnu mržnju ili podstiče na rasnu diskriminaciju, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.*
- (4) *Ko širi ili na drugi način učini javno dostupnim tekstove, slike ili svako drugo predstavljanje ideja ili teorija koje zagovaraju ili podstrekavaju mržnju, diskriminaciju ili nasilje, protiv bilo kojeg lica ili grupe lica, zasnovanih na rasi, boji kože, verskoj pripadnosti, nacionalnosti, etničkom poreklu ili nekom drugom ličnom svojstvu, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.*
- (5) *Ko javno preti da će, protiv lica ili grupe lica zbog pripadnosti određenoj rasi, boji kože, veri, nacionalnosti, etničkom poreklu ili zbog nekog drugog ličnog svojstva, izvršiti krivično delo za koje je zaprećena kazna zatvora veća od četiri godine zatvora, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.*

1.3.3. Krivični zakonik Republike Crne Gore

Regulacija krivičnih djela počinjenih iz mržnje i poticanja na diskriminaciju i mržnju, predviđena u Krivičnom zakoniku Crne Gore, sledi istu logiku i rješenja kao i regulacija ovih djela u Krivičnom zakoniku Republike Srbije.

Tako je u članu 42a, *Posebna okolnost za odmjeravanje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje* određeno da će sud ako je krivično djelo učinjeno iz mržnje zbog pripadnosti rasi, vjeroispovjesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica, tu okolnost cijeniti kao otežavajuću, osim ako to nije propisano kao obilježje osnovnog ili težeg oblika krivičnog djela.⁹

Također je i u Krivičnom zakoniku Crne Gore predviđeno sankcionisanje za poticanje mržnje, diskriminacije ili nasilja, kao i za kršenje ljudskih prava zajamčenih

8 Tekst Krivičnog zakonika RS dostupan je na: http://www.paragraf.rs/propisi/krivicni_zakonik.html (Službeni glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014)

9 Tekst Krivičnog zakonika RCG dostupan je na: <http://www.pravda.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rid=163049&rType=2&file=Krivi%C4%8Dni%20zakonik%20Crne%20Gore.pdf> (Službeni list RCG br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i Službeni list CG br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 i 56/2013).

u opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i ratifikovanim međunarodnim ugovorima, te za proganjanje članova/nica organizacija ili pojedinaca/nki zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi. Tako da član 443 *Rasna i druga diskriminacija* ovog Zakonika glasi:

(1) *Ko na osnovu razlike u rasi, boji kože, nacionalnosti, etničkom porijeklu ili nekom drugom ličnom svojstvu krši osnovna ljudska prava i slobode zajamčena opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima od strane Crne Gore, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.*

(2) *Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se ko vrši proganjanje organizacija ili pojedinaca zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi.*

(3) *Ko širi ideje o superiornosti jedne rase nad drugom ili propagira mržnju ili netrpeljivost po osnovu rase, pola, invaliditeta, seksualne orijentacije, rodnog identiteta ili drugog ličnog svojstva ili podstiče na rasnu ili drugu diskriminaciju, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.*

(4) *Ko djelo iz st. 1 do 3 ovog člana vrši zloupotrebom položaja ili ako je usljed tih djela došlo do nereda ili nasilja, kazniće se za djelo iz st. 1 i 2 ovog člana zatvorom od jedne do osam godina, a za djelo iz stava 3 ovog člana zatvorom od šest mjeseci do pet godina.*

1.4. *Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine*

Krivični zakoni entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, do 2010. godine **sadržavali su manji broj odredbi u kojima je bilo propisano strožije kažnjavanje krivičnih djela motivisanih mržnjom**, a odredbe su primjenjivane nedosljedno i veoma rijetko. Propisi ove vrste odnosili su se isključivo na motivisanost drugačijom nacionalnom, etničkom i vjerskom pripadnošću žrtve.

U 2010. godini usvojene su izmjene i dopune krivičnih zakona Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Tom prilikom, u oba ova zakona mržnja je definisana kao *isključiva ili djelimična pobuda za izvršenje krivičnih djela*, te je proširen broj ličnih svojstava i karakteristika koje su zaštićene ovim zakonima. Izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srpske iz 2013. godine, ova regulacija je izmijenjena, te je u Krivičnom zakonu eksplicitno definisan pojam krivičnih djela počinjenih iz mržnje.

U Krivičnom zakonu Brčko Distrikta, u članu 2 *Osnovni pojmovi*, stavu 37, mržnja je definisana kao *pobuda za izvršenje krivičnog djela, propisanog ovim zakonom, koja je u cjelini ili djelimično zasnovana na razlikama po osnovu stvarnog ili pretpostavljenog etničkog ili nacionalnog porijekla, jezika ili pisma, vjerskih uvjerenja, rase, boje kože, pola, spolne orijentacije, političkog ili drugog uvjerenja, socijalnog porijekla, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa ili drugih osobina, ili zbog dovođenja u vezu sa osobama koje imaju neku od navedenih različitih osobina.*¹⁰ U članu 49 *Opća pravila za odmjerenje kazne* ovog zakona, u stavu 2, također je predviđeno da će u slučajevima kad je krivično djelo izvršeno iz mržnje kako je

¹⁰ Tekst Krivičnog zakona BD dostupan je na <http://www.skupstinabd.ba/zakoni/163/Zakon%20o%20izmjenama%20i%20dopunama%20Krivicnog%20zakona%20B.pdf> (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH Službeni glasnik Brčko distrikta BiH br. 10/03,6/05, 2/10)

propisano u članu 2 stavu 37 ovog zakona sud to uzeti u obzir kao otežavajuću okolnost i odmjeriti veću kaznu osim ako Zakon ne propisuje teže kažnjavanje za kvalifikovani oblik krivičnog djela.

Motivisanost izazvana mržnjom je u Krivičnom zakonu Brčko Distrikta, također **uključena i kao element bića određenih krivičnih djela**, a predviđene su i posebne kazne za počinitelje/ljice krivičnih djela, kao što su: ubistvo (član 163), teška tjelesna povreda (član 169), silovanje (član 200), teška krađa (član 281), razbojnička krađa (član 282), razbojništvo (član 283), oštećenje tuđe stvari (član 287) i teška krivična djela protiv bezbjednosti ljudi i imovine (član 322), ukoliko su ta djela motivisana mržnjom.

U Krivičnom zakonu Republike Srpske, u članu 147 *Značenje izraza u ovom zakonu*, u stavu 25, propisano je da je *krivično djelo iz mržnje djelo izvršeno u potpunosti ili djelimično zbog rasne, nacionalne ili etničke pripadnosti, jezika, vjerskog uvjerenja, boje kože, pola ili seksualne orijentacije, zdravstvenog statusa ili rodnog identiteta nekog lica*.¹¹ Dok u članu 37 *Opšta pravila o odmjeravanju kazne*, u stavu 3, navodi se da će sud *ako je krivično djelo učinjeno iz mržnje, kako je propisano u članu 147, stav 25, ovog zakona, sud to uzeti kao otežavajuću okolnost, osim ako mržnja nije kvalifikatorna okolnost tog krivičnog djela*.¹²

Ovakva eksplicitna regulacija krivičnih djela počinjenih iz mržnje u Krivičnom zakonu Republike Srpske, uvedena je u izmjenama i dopunama iz 2013. godine. U periodu od 2010. do 2013. godine, Krivični zakon Republike Srpske sadržavao je jednaku regulaciju kao i Krivični zakon Brčko Distrikta, tj. mržnja je definisana kao pobuda za izvršenje krivičnih djela.

I u Krivični zakon Republike Srpske, **motivisanost mržnjom** također je **uvedena kao element bića pojedinih krivičnih djela**, te su na osnovu toga predviđene posebne kazne za počinitelje/ljice krivičnih djela poput: teškog ubistva (član 149), teške tjelesne povrede (član 156), teške krađe (član 232), razbojništva (član 233), razbojničke krađe (član 234), oštećenja tuđe stvari (član 249) i izazivanja opšte opasnosti (član 402), ukoliko su ona počinjena iz mržnje.

Izmjene i dopune koje su izvršene u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu, predložene su i za Krivični zakon Federacije BiH 2010. godine,¹³ ali nisu usvojene. Tokom 2013. i 2014. godine, pokrenute su dvije inicijative za izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije BiH unutar kojih bi se eksplicitno definisao pojam krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te njihovo strožije sankcionisanje. U oba navrata, prijedloge izmjena i dopuna usvojio je Predstavnički dom Parlamenta

11 Neslužbena prečišćena verzija Krivičnog zakona Republike Srpske https://www.google.ba/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCYQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.legislationline.org%2Fdocuments%2Fid%2F18384&ei=vjxMVYChBMiAyyO4nICyCw&usq=AFQjCNHnemB3OhWOImmXPQZQ8RSE_3NXw&sig2=DrSR0hFqMrVZN1EVlq7Evg (Službeni glasnik RS br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13)

12 Tekst Krivičnog zakona Republike Srpske dostupan je na <http://advokatibijeljina.com/krivicni-zakon-republike-srpske/> (Službeni glasnik RS br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13)

13 Borba protiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, web stranica OSCE Misije u BiH: <http://www.oscebih.org/Default.aspx?id=143&lang=BS>

Federacije BiH. Međutim, Dom naroda Parlamenta Federacije BiH je 2013. godine odbacio Prijedlog izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije BiH, dok 2014. godine, sjednica Doma naroda za razmatranje novog Prijedloga za izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije BiH nije ni sazvana. Ovim izmjenama i dopunama bili su predviđeni i kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela, kao što su: ubistvo, silovanje i nanošenje teških tjelesnih povreda, ukoliko su motivisani predrasudom, kao i da se motivisanost predrasudom mora uzeti u obzir kao otežavajuća okolnost u slučajevima kada u samom Krivičnom zakonu Federacije BiH nisu eksplicitno propisani kvalifikovani oblici pojedinih krivičnih djela.

2. PRIJEDLOG AMANDMANA NA KRIVIČNI ZAKON FEDERACIJE BIH

2.1. Razlozi za predlaganje amandmana

Potreba za usvajanjem izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije BiH proizilazi i iz potrebe za harmonizacijom domaćeg zakonodavstva i to Krivičnog zakona Federacije BiH s odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini, a neophodna je i kako bi došlo do međusobne harmonizacije krivičnih zakona Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta. Cilj u predloženim amandmanima jeste otklanjanje nedostataka u primjeni Krivičnog zakona Federacije BiH kako bi se povećala efikasnost u procesuiranju i kažnjavanju počinitelja/ljica krivičnih djela motivisanih mržnjom i poticanja na nasilje i mržnju.

Krivična djela počinjena iz mržnje, već 2010. godine regulisana su u krivičnim zakonima Republike Srpske i Brčko Distrikta, a u izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srpske, koje su usvojene 2013. godine, krivična djela počinjena iz mržnje eksplicitno su definisana kao svako krivično djelo motivisano predrasudom, na način kako je to definisano i u zakonima susjednih država. Također, poticanje na nasilje, mržnju i netrpeljivost u medijima i javnom prostoru, samo donekle su regulisani u krivičnim zakonima Federacije BiH i Brčko Distrikta, tako što je predviđena samo odgovornost medija za ovo krivično djelo, a ne i pojedina/nki koji takav govor iskazuju, te je njegova regulacija, za razliku od one u zakonima drugih država, pa i one koja je uvedena u novom Zakonu o javnom redu i miru Republike Srpske, neadekvatna.

Sloboda izražavanja jeste zagantovana u različitim instrumentima međunarodnog prava, između ostalih to su: Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, u čijem članu 10 je svima garantovana sloboda izražavanja, Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima. Međutim, korištenje slobode izražavanja uslovljeno je neophodnim ograničenjima, između ostalog, s ciljem zaštite ugleda i prava drugih i naglašavanjem potrebe krivičnog sankcionisanja govora mržnje. Ovim konvencijama, države potpisnice su obavezane utvrditi kao krivično djelo svako širenje ideja zasnovanih na superiornosti ili rasnoj mržnji, a svako pozivanje na nacionalnu, rasnu, vjersku ili drugu mržnju predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje, što treba biti zabranjeno zakonom.

U Zakonu o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine, u članu 4 zabranjeno je poticanje na diskriminaciju, a u članu 2 zabranjena je diskriminacija na osnovu: rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije i rodnog izražavanja, kao i svake druge okolnosti koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili

ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi prava i sloboda u svim oblastima javnog života.

Pored toga i u Preporuci Vijeća ministara Vijeća Evrope o mjerama borbe protiv diskriminacije zasnovane na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu, koja je usvojena također 2010. godine, detaljno su propisane mjere koje svaka država treba provesti da bi adekvatno regulisala i radila na suzbijanju poticanja na nasilje i mržnju, kao i krivičnih djela počinjenih iz mržnje.

2.2. Prijedlog amandmana

S ciljem što adekvatnije i detaljnije regulacije zločina iz mržnje u Krivičnom zakonu Federacije BiH, prijedlog iz Koalicije za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje jeste da se izvrše sljedeće izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije BiH:

Amandman I

Izmijeniti član 2 *Značaj izraza u ovom zakonu* Krivičnog zakona Federacije BiH, stav 33, te da se u njemu definiše da:

(33) *Krivično djelo učinjeno iz mržnje je svako krivično djelo kod kojeg je djelimična ili isključiva pobuda za izvršenje bila mržnja, odnosno netrpeljivost ili predrasuda prema oštećenom licu ili imovini, koja je zasnovana na njegovom stvarnom ili pretpostavljenom ličnom svojstvu, odnosno ličnom svojstvu lica sa kojim se oštećeni dovodi u vezu, kao što su nacionalna ili etnička pripadnost, boja kože, vjerska uvjerenja, spol, seksualna orijentacija, invaliditet, zdravstveno stanje, rodni identitet, jezik ili neko drugo lično svojstvo.*

Dosadašnji stav 33 člana 2 Krivičnog zakona Federacije BiH, postaje stav 34.

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog u Krivičnom zakonu Federacije BiH, čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi, ili grupi osoba, koje imaju neku od tih zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije, u narednim amandmanima uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama Bosne i Hercegovine kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini. Također se proširuje broj ličnih karakteristika zaštićenih u Krivičnom zakonu Federacije BiH, u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine. U izvještajima Evropske komisije o napretku Bosne i Hercegovine za 2013. i 2014. godinu, data je jasna preporuka da Federacija BiH, u svoj krivični zakon treba usvojiti odredbe koje se tiču krivičnih djela počinjenih iz mržnje.

Amandman II

Dopuniti član 49 *Opća pravila za odmjerenje kazne* Krivičnog zakona Federacije BiH, te da se u njemu doda stav 4, koji glasi:

- (4) *U slučajevima kada je krivično djelo učinjeno iz mržnje, kako je propisano u članu 2 stav 33 ovog zakona, sud će to uzeti u obzir kao otežavajuću okolnost i odmjeriti veću kaznu, osim ako zakon ne propisuje teže kažnjavanje za kvalifikovani oblik krivičnog djela.*

U stavu 4 člana 49 reguliše se obaveza suda da se, ukoliko je krivično djelo počinjeno iz mržnje kako je propisano u predloženom stavu 33 člana 2, motivisanost mržnjom uzme u obzir kao otežavajuća okolnost izvršenja krivičnog djela. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama Bosne i Hercegovine kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone RS i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini. Prema iskustvima iz Republike Hrvatske, samo regulisanje i definisanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje bez obavezivanja sudova da motivisanost mržnjom uzmu u obzir kao otežavajuću okolnost prilikom odmjeravanja kazne, nije doprinijelo, ni nužno dovelo do strožijeg kažnjavanja krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te je neophodno u Krivičnom zakonu Federacije BiH propisati ovu obavezu da bi se spriječila arbitrarnost pri primjeni njegovih propisa.

Amandman III

Izmijeniti član 163 *Izazivanje rasne, narodosne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti*, tako da se nazove *Izazivanje mržnje, razdora i netrpeljivosti*, a tako da glasi:

- (1) *Ko izaziva ili raspiruje mržnju, razdor ili netrpeljivost na osnovu nacionalne ili etničke pripadnosti, boje kože, vjerskog uvjerenja, spola, seksualne orijentacije, invaliditeta, zdravstvenog stanja, rodnog identiteta, jezika ili nekog drugog ličnog svojstva, ili širi ideje o superiornosti jedne rase, naroda ili grupe građana nad drugima koji žive u Federaciji BiH, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora od jedne do pet godina.*
- (2) *Ko krivično djelo iz stava 1 ovoga člana učini prinudom, zlostavljanjem, ugrožavanjem sigurnosti, izlaganjem poruzi nacionalnih, etničkih ili vjerskih simbola, oštećenjem tuđih stvari, skrnavljenjem spomenika, spomen-obilježja ili grobova, bit će kažnjen kaznom zatvora od jedne do osam godina.*
- (3) *Kaznom iz stava 2 ovoga člana kaznit će se ko krivično djelo iz stava 1 ovoga člana učini zloupotrebom položaja ili ovlaštenja, ili ako je zbog tog djela došlo do nereda, nasilja ili drugih teških posljedica za zajednički život konstitutivnih naroda i ostalih koji žive u Brčko distriktu, kaznit će kaznom zatvora od jedne do deset godina.*
- (4) *Materijali i predmeti koji nose poruke iz stava 1 ovog člana, kao i sredstva za njihovu izradu, umnožavanje ili rasturanje oduzet će se.*

Bosna i Hercegovina potpisala je i ratifikovala nekoliko konvencija i ugovora kako bi u zakonskom smislu ispunila svoje obaveze na planu sprečavanja govora mržnje i poštovanja prava na slobodu izražavanja, te sprečavanja krivičnih djela počinjenih iz mržnje i njihove adekvatne regulacije. Kako bi se poslala što jasnija poruka da je nedozvoljeno izazivanje razdora, netrpeljivosti, mržnje i poticanja na diskriminaciju u

Bosni i Hercegovini na bilo kojem osnovu, te pružila zaštitu svim njenim građanima i građankama, Bosna i Hercegovina, kao članica Vijeća Evrope, također treba što prije uskladiti krivične zakone s konvencijama, koje su sastavni dio *Aneksa I Ustava BiH*, posebno s *Međunarodnom konvencijom o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije* iz 1965. godine, te treba poštovati stavove Evropskog suda za ljudska prava u vezi s neadekvatnim regulisanjem i procesuiranjem govora mržnje i zločina iz mržnje, kao i Preporuku Vijeća Evrope o mjerama borbe protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta. U članu 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, u kojem se garantuje sloboda izražavanja svima, korištenje ove slobode uslovljava se usklađenošću s neophodnim ograničenjima, između ostalog, s ciljem *zaštite ugleda i prava drugih*. U članu 4(a) Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, potpisnice se obavezuju da *utvrde kao krivično djelo svako širenje ideja zasnovanih na superiornosti ili rasnoj mržnji*, dok se u članu 20 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima predviđa da *svako pozivanje na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju koje predstavlja podsticanje na huškanje, diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje, treba biti zabranjeno zakonom*. U Preporuci Vijeća ministara Vijeća Evrope o mjerama borbe protiv diskriminacije zasnovane na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu, koja je usvojena, također, 2010. godine, detaljno su propisane mjere koje svaka država treba provesti da bi adekvatno regulisala i radila na suzbijanju poticanja na mržnju, diskriminaciju i nasilje motivisano seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom.

Uvođenjem ovog amandmana u Krivični zakon Federacije BiH, dolazi i do harmonizacije sa Zakonom o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine, kod kojeg se u članu 4 zabranjuje poticanje na diskriminaciju, a u članu 2 zabranjena je diskriminacija na osnovu: *rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije i rodnog izražavanja, kao i svake druge okolnosti koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi prava i sloboda u svim oblastima javnog života*.

Amandman IV

Izmijeniti član 166 *Ubistvo* Krivičnog zakona Federacije BiH, te u stavu 2 izmijeniti tačku c, tako da glasi:

c) *ko drugog usmrti iz mržnje*.

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi, ili grupi osoba, koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični

zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

Amandman V

Izmijeniti član 172 *Teška tjelesna ozljeda* Krivičnog zakona Federacije BiH, tako da izmijenjeni stav 4 glasi:

- (4) *Ko krivično djelo iz stava 1 ovog člana počini iz mržnje, bit će kažnjen kaznom zatvora od jedne do deset godina.*

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi ili grupi osoba, koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

Amandman VI

Izmijeniti član 203 *Silovanje* Krivičnog zakona Federacije BiH, tako da izmijenjeni stav 4 glasi:

- (4) *Ko krivično djelo iz stava 1 ovog člana izvrši iz mržnje, bit će kažnjen kaznom zatvora od tri do petnaest godina.*

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi ili grupi osoba koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

Amandman VII

Dopuniti član 287 *Teška krađa* Krivičnog zakona Federacije BiH - u stavu 1 ovog člana dodati tačku e, koja glasi:

(e) iz mržnje.

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi ili grupi osoba koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

Amandman VIII

Izmijeniti stav 2 člana 288 *Razbojnička krađa* Krivičnog zakona Federacije BiH, tako da on glasi:

- (2) *Ako je počinjenjem krivičnog djela iz stava 1 ovog člana neka osoba s umišljajem teško tjelesno ozlijeđena, ili je to krivično djelo, učinjeno u sastavu grupe, ako je upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe, ili ako je djelo učinjeno iz mržnje, počinitelj će biti kažnjen kaznom zatvora od najmanje pet godina.*

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi ili grupi osoba koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

Amandman IX

Izmijeniti stav 2 člana 289 *Razbojništvo* Krivičnog zakona Federacije BiH, tako da on glasi:

- (2) *Ako je počinjenjem krivičnog djela iz stava 1 ovog člana neka osoba s umišljajem teško tjelesno ozlijeđena, ili je to krivično djelo, učinjeno u sastavu grupe ljudi, ako je upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe, ili ako je djelo učinjeno iz mržnje, počinitelj će biti kažnjen kaznom zatvora od najmanje pet godina.*

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju

kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi ili grupi osoba koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

Amandman X

Uraditi izmjenu u članu 293 *Oštećenje tuđe stvari* Krivičnog zakona Federacije BiH - izmijeniti stav 3, tako da glasi:

- (3) *Ko krivično djelo iz stavova 1 i 2 ovog člana izvrši iz mržnje bit će kažnjen kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi ili grupi osoba koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

Amandman XI

Dopuniti član 323 *Izazivanje opće opasnosti* Krivičnog zakona Federacije BiH - dodati stav 5, koji glasi:

- (5) *Ko krivična djela iz stavova 1, 2 i 3 ovog člana učini iz mržnje bit će kažnjen kaznom zatvora od jedne do deset godina.*

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi ili grupi osoba koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene

u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

Amandman XII

Izmijeniti stav 1 člana 328 *Teška krivična djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine* Krivičnog zakona Federacije BiH, tako da on glasi:

- (1) *Ako je počinjenjem krivičnog djela iz člana 323 (Izazivanje opće opasnosti) st. od 1 do 3; člana 324 (Uništenje ili oštećenje važnih privrednih objekata ili javnih naprava) st. 1 i 2; člana 325 (Oštećenje zaštitnih naprava na radu) st. 1 i 2 i člana 326 (Nepropisno i nepravilno izvođenje građevinskih radova) stav 1 ovog zakona, neka osoba teško tjelesno ozlijeđena ili je prouzrokovana imovinska šteta velikih razmjera, ili su ta krivična djela počinjena iz mržnje, počinitelj će biti kažnjen kaznom zatvora od jedne do deset godina.*

U stavu 33 člana 2 regulišu se zaštićene karakteristike koje se najčešće pojavljuju kao motiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te se daje opšta definicija krivičnog djela učinjenog iz mržnje kao bilo kojeg krivičnog djela propisanog Krivičnim zakonom Federacije BiH čiji motiv za izvršenje je upravo mržnja ili predrasuda prema osobi ili grupi osoba koje imaju neku od zaštićenih karakteristika. Na osnovu ove definicije uređuju se kvalifikovani oblici određenih krivičnih djela u slučaju kada je njihovo izvršenje motivisano mržnjom ili predrasudom. Na ovaj način se Krivični zakon Federacije BiH mijenja u skladu s preporukama i obavezama BiH kao članice Vijeća Evrope, te u skladu s preporukama OSCE-a, koje su već preuzete i ugrađene u krivične zakone Republike Srpske i Brčko Distrikta, čime se postiže napredak u harmonizaciji krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini.

2.3. Finansijska i druga sredstva potrebna za sprovođenje izmjena i dopuna zakona i način na koji se mogu osigurati

Za primjenu ovog zakona nije potrebno osigurati dodatna finansijska sredstva u Budžetu Federacije BiH.

2.4. Organi i organizacije konsultovani prilikom izrade prijedloga amandmana

Prijedlozi amandmana, koji se tiču zločina iz mržnje i govora mržnje, nastali su unutar saradnje Koalicije za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje s Misijom OSCE-a u Bosni i Hercegovini, uz konsultaciju pravnih stručnjaka/kinja iz Hrvatske i Srbije, a u proces izrade bili su uključeni pravници i pravnice svih organizacija koje čine Koaliciju, a to su: Asocijacija za demokratske inicijative, Centar za mlade KVART, Civil Rights Defenders, Fondacija CURE, Fondacija Mediacentar Sarajevo, Fondacija Istina, Pravda, Pomirenje, Inicijativa mladih za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Otaharin, Omladinska novinska asocijacija u BiH (ONA), Sarajevski otvoreni centar, Udruženje BH novinari i Vijeće za štampu BiH.

3. DODATNE MJERE NEOPHODNE ZA PREVENCIJU I SANKCIONISANJE KRIVIČNIH DJELA POČINJENIH IZ MRŽNJE

Za adekvatno procesuiranje počinitelja/ljki krivičnih djela počinjenih iz mržnje, te sankcionisanje, ali i prevenciju ovih krivičnih djela, kao i poticanja na mržnju, netrpeljivost, diskriminaciju i nasilje, neophodno je da se pored adekvatne zakonske regulacije, poduzmu i druge mjere koje doprinose ovom cilju.

Da bi se osiguralo pravilno provođenje zakonskih propisa, te ostvario cilj posebnog normiranja krivičnih djela počinjenih iz mržnje potrebno je:

- **Provesti detaljnu edukaciju službenika i službenica nadležnih institucija;** edukovati i informisati sudije/tkinje, tužitelje/ljice, policijske službenike/ice i državne službenike/ice o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje i poticanju na mržnju, te o adekvatnoj primjeni propisa krivičnih zakona entiteta i Brčko Distrikta BiH;
- **Obezbijediti efikasnu, brzu i nepristrasnu istragu u slučajevima krivičnih djela počinjenih iz mržnje,** a posebno u slučajevima kada ih počine službenici i službenice koji se bave sprovođenjem zakona ili druga lica koja su postupala u službenom svojstvu;
- **Podići svijest među službenicima i službenicama javnih organa i institucija na svim nivoima,** kao i članovima i članicama političkih stranaka, o njihovoj odgovornosti i potrebi suzdržavanja od svih izjava, pogotovo u javnosti, koje mogu biti shvaćene tako da daju legitimitet mržnji ili diskriminaciji, te o neophodnosti promovisanja tolerancije i poštovanja ljudskih prava svih građana i građanki;
- **Osigurati da zvaničnici/ce vlada i parlamenata na svim nivoima u Bosni i Hercegovini javno osuđuju incidente** koji se temelje na mržnji kako bi se poslala jasna poruka građanima i građankama da se krivična djela počinjena iz mržnje neće tolerisati;
- **Izraditi protokol o postupanju u slučajevima krivičnih djela počinjenih iz mržnje,** u kojem će se institucije i organi, koji sudjeluju u otkrivanju i procesuiranju krivičnih djela počinjenih iz mržnje i praćenju rezultata postupaka, obavezati na saradnju, kao i na saradnju s civilnim društvom, te jasno definisati njihovu ulogu u ovom procesu. U protokolu bi se, također, trebala odrediti jedinstvena podoznaka za krivična djela počinjena iz mržnje i obrazac za prikupljanje statističkih podataka o ovim djelima, koji bi primjenjivali pravosudni organi i ministarstva unutrašnjih poslova;
- **Informisati i podizati svijesti građana i građanki putem medija, institucija i obrazovnog sistema** o pojmu i štetnosti poticanja na mržnju i krivičnih djela počinjenih iz mržnje, kao i sankcijama predviđenim za ta krivična djela putem javnih kampanja u medijima, javnom prostoru i kroz umjetnost;
- **Uvesti edukaciju o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje u nastavne planove i programe studija** prava, kriminalistike, sigurnosti i sličnih studijskih grupa, kao i policijskih akademija, te u obavezne programe obuke

policijskih uprava (npr. permanentna edukacija unutar ministarstava unutrašnjih poslova) i programe ispita za državnu službu;

- **Imenovati kontakt osobe za incidente povezane s mržnjom u svim policijskim stanicama**, te preduzeti sve potrebne korake da službenici i službenice organa za sprovođenje zakona, uključujući i sudstvo, steknu znanja i vještine koje su im potrebne s ciljem senzibilizacije za rad sa žrtvama i obezbjeđenje adekvatne podrške žrtvama i svjedocima prilikom prijave ovakvih krivičnih djela i incidenata.
- **Prikupljati i analizirati podatke o prijavljenim i procesuiranim slučajevima krivičnih djela počinjenih iz mržnje**. U policijskim upravama, tužilaštvima i sudovima, trebali bi imati zasebne registre prijavljenih i procesuiranih krivičnih djela počinjenih iz mržnje o kojima bi na godišnjem nivou izvještavali državne i međunarodne institucije, ali i javnost.

O KOALICIJI ZA BORBU PROTIV GOVORA MRŽNJE I ZLOČINA IZ MRŽNJE

Koalicija za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje oformljena je početkom 2013. radi poboljšanja zakonodavnog okvira čija je svrha suzbijanje i sankcionisanje slučajeva govora i zločina iz mržnje.

U 2013. godine Koalicija je bila uključena u proces izmjena i dopuna Krivičnog zakona Republike Srpske, kojim je zločin iz mržnje eksplicitno definisan u ovom Krivičnom zakonu.

Tokom 2013. i 2014. godine Koalicija je zagovarala za regulisanje zločina iz mržnje Krivičnim zakonom Federacije BiH, amandmani Koalicije oba puta su usvojeni na Predstavničkom domu Parlamenta FBiH, u 2013. Dom naroda nije usvojio predložene amandmane, a 2014. Dom naroda nije sazvaio sjednicu na kojoj bi se raspravljalo o predloženim amandmanima.

Koalicija se pored adekvatne regulacije, zalaže i za implementaciju već postojećih zakona kojima su ova pitanja djelomično regulisana (krivični zakoni Brčko Distrikta, FBiH i RS, Zakon o zabrani diskriminacije BiH), te aktivno radi na podizanju svijesti javnosti o tome šta je zločin i govor iz mržnje, te njihovih ozbiljnih i štetnih posljedica po bh. društvo.

Koalicija okuplja deset nevladinih organizacija koje su već godinama aktivne u promicanju i zaštiti ljudskih prava:

Asocijacija za demokratske inicijative
Centar za mlade KVART
Civil Rights Defenders
Fondacija CURE
Fondacija Mediacentar Sarajevo
Fondacija Istina, Pravda, Pomirenje
Inicijativa mladih za ljudska prava Bosne i Hercegovine
Otaharin
Omladinska novinska asocijacija u BiH (ONA)
Sarajevski otvoreni centar
Udruženje BH novinari
Vijeće za štampu BiH.

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

 SARAJEVSKI
OTVORENI
CENTAR

 HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
BOSNA I
HERCEGOVINA